

Приказ

УДК: 811.163.41'373.232.1(497.115)(049.32)

DOI: 10.5937/zrffp54-49352

О ДОПРИНОСУ И ЗНАЧАЈУ РЕЧНИКА ЛИЧНИХ НАДИМАКА СРБА СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

(Голуб Јашовић, Милица Дејановић, Душан Стефановић,
Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије,
Косовска Митровица: Филозофски факултет, 2023, 432 стр.)

Југослава Г. РАКИЋ МЛАДЕНОВИЋ¹

Универзитет у Приштини са привременим седиштем
у Косовској Митровици (Србија)

Филозофски факултет

Катедра за српски језик и књижевност

¹ jugoslava.rakic@pr.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0002-5732-4984>

Рад примљен: 2. 2. 2024.

Рад прихваћен: 5. 3. 2024.

О ДОПРИНОСУ И ЗНАЧАЈУ РЕЧНИКА ЛИЧНИХ НАДИМАКА СРБА СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Многи ономастички, али и други дијалекатски подаци на територији Косова и Метохије у овим, надамо се не задњим временима, не само да чекају да буду забележени већ та потреба постаје хитна с обзиром на комплексну и деликатну ситуацију у овом региону. У вези с тим, сасвим је јасно колики је значај сваког, па и најмањег истраживања о језику, именима или говорима са терена Косова и Метохије. Ти радови су дефакто сведочанства и историјски значајни документи који чувају стање српског језичког система, у овом случају ономастичког, од нестанка без документовања.

Крајем 2023. године у издању Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици објављен је *Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије* Голуба Јашовића, Милице Дејановић и Душана Стефановића. Од ономастичких категорија, лична имена и презимена у речницима су бележена у ранијем периоду (*Речник личних имена код Срба* Милице Грковић, 1977; *Речник њрезимена Шајкашке* Гордане Вуковић и Љиљане Недељков, 1983), а овако речнички ономастичка грађа објављивана је и у *Ономастолошким њрилозима*. Међутим, како се у Предговору *Речника* напомиње, *Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије* први је речник у којем је заступљена ова ономастичка категорија. Лични надимци имају специфичну намену да прикажу нешто више од имена, односно да дају информацију више о именованом – карактерну или физичку особину, а могу бити и у вези са породичном традицијом. Стога, могу бити са позитивним значењем, хипокористични, одмила, или са негативним, погрдним значењем.

Значај *Речника* огледа се у његовом и квалитативном и квантитативном доприносу ономастичкој науци. Нарочито се значај огледа у томе што, како су аутори констатовали, грађа са Косова и Метохије обухвата простор трију дијалекта, и косовско-ресавског, и призренско-јужноморавског, и зетско-сјеничког, па су самим тим лични надимци значајни носиоци дијалекатских података. Аутори су свој вишегодишњи труд (од 2014. до 2023. године) преточили у један, може се рећи, ономастички документ, а забележени и у *Речнику* представљени лични надимци, како аутори пишу, „омогућиће будућим истраживачима преглед надимака пониклих на овом

простору, могућност за лингвокултуролошка истраживања, заснована на анализи културне компоненте присутне у представљеним ономастичким јединицама, будући да се у њима изражава и ванјезичка стварност” (Јашовић и др., 2023, стр. 6–7).

Исцрпна грађа од око 8.000 личних надимака забележена је у нешто више од 400 места. У изради *Речника* велики допринос дали су студенти основних и мастер академских студија на Катедри за српски језик и књижевност, поменути у Предговору *Речника*, који су грађу прикупљали и анализирали у оквиру израде семинарских, дипломских или мастер радова. Будући да прикупљање грађе са терена и њена обрада нису нимало лаки задаци, студенти који су на тај начин допринели изради *Речника* заслужују да и овде буду поменути. То су Анита Јанковић, Данијела Радомировић, Зорица Сорак, Ивана Ђорић, Јелена Рајовић, Јована Мицић, Јована Николић, Маја Максимовић, Милена Касаловић, Милица Спасић Стојковић, Милица Утвић, Милош Пантић, Росанда Костић, Славиша Крстић, Слађана Шегич и Тамара Ђоровић. О личним надимцима у оквиру теме дипломског рада писале су Александра Вукојевић, Маја Максимовић и Милица Кецић, док су се личним надимцима, у оквиру истраживања за мастер рад, бавиле Милица Дејановић и Мирјана Лазић.

На почетку *Речника*, у оквиру Предговора, аутори су дали Упутство за читање *Речника личних надимака Срба са Косова и Мейхохије*. Лични надимци речнички су уздубучени, али објављена грађа није подељена на мушке и женске личне надимке, како је то случај у многим публикацијама. У оквиру одреднице, онда када је број именованих лица више од једног, навођен је њихов укупан број. Често је наведено лично име носиоца надимка како би грађа била што је могуће веродостојнија, а на крају је дато и семантичко разјашњење надимка или мотивација његовог давања. Такође, како би грађа била ближе приказана, унете су скраћенице за називе места који у радовима нису обележени. Приказаћемо у наставку неколико репрезентативних примера из *Речника*:

Аца мафија, Александар; надимак је добио јер је „имао мафијашки став” (Јашовић и др., 2023: стр. 27);

Баља ×7, Драгиша (КВ) (Вц); Живко; кад је био дете увек је био балав (Јашовић, 2010: 70) (ВР); Бранка, Златко (Ђирић, 1989: 399) (Из) (ДК); Драган, Властимир; кад је Драган био сасвим мали није умео да каже обали га у смислу обори га на тло већ је говорио баљи га; Властимир носи надимак Баљчики наслеђен од својих ујака из села Глоговце (Јашовић, 2010: 113) (Р) (К); Ђорђе, Светислав (Ђирић, 1989: 428) (Из) (Р) (Јашовић и др., 2023: стр. 32–33);

Бéба ×42, Ангел’ина (СТИЈОВИЋ, 1984: 396) (Кч) (Ж); Анђел’ија (Џоговић, 1985: 484) (Д) (Лћ); Мил’ијана (СТИЈОВИЋ, 1984: 385) (Кч) (Ша); Милорад (СТИЈОВИЋ, 1979: 282) (МП) (Др); Милосав; надимак од раних дана (СТИЈОВИЋ,

1984: 326) (Кч) (Бе); Мирославка (Гж); Муарема (СТИЈОВИЋ, 1981: 295) (МП) (Дш); Оливера (СТИЈОВИЋ, 1998: 255) (СМ) (Св); Ранка (СТИЈОВИЋ, 1984: 337) (Кч) (Књ); Снежана (СТИЈОВИЋ, 1982: 276) (МП) (Б); Станка (БОЖОВИЋ, 1983: 466) (Зв) (БД); Станка (СТИЈОВИЋ, 1981: 280) (МП) (Дш); Милибор, Предраг; ситни растом (Л) (Са); Драгица, Драгомила, Радмила, Цвета (СТИЈОВИЋ, 1981: 322) (МП) (Ђ); Борка, Видосава, Гордана, Крстана, Миланка, Светлана, Надица, Рајна, Сузана; међу њима има и старих жена (СТИЈОВИЋ, 1981: 246) (МП) (И); Беџа, Небојша (КВ) (Вц); Живка (Букумирић, 1984: 453) (ЈМ) (О); Кристина (Јашовић, 2010: 19) (У); Милкица (Букумирић, 2011: 185) (Лп); Славиша (Букумирић, 2011: 185) (Лп); Беџа, Александра (ИК) (Зу); Јасминка (СТИЈОВИЋ и СТИЈОВИЋ, 2010: 91) (Даш); Југослава; много је ситне грађе (Ле) (К); Зорица (КВ) (Вц); Милена (ИК) (ЗП); Радојка (Л) (Б); Стојадинка (ИК) (Ц); Верица, Снежана, Мирјана (Зв) (Јашовић и др., 2023, стр. 37);

Да рецимо, Стојадин; у говору је често користио конструкције „да рецимо”, „да кажемо” (Гњ) (Па) (Јашовић и др., 2023, стр. 96);

Жика ђтказ, Живорад; бавио се мутним пословима, радио ствари на граници закона и због тога добио отказ у предузећу у ком је био запослен (Јашовић, 2010: 134) (КК) (Јашовић и др., 2023, стр. 127);

Сверка, Мирослав; зато што је мрк и крупан, изгледа застрашујуће као зверка (Јашовић, 2010: 136) (К) (Јашовић и др., 2023, стр. 141);

Муса ×20, Бошко; надимак је добио по томе што је као дете био мусав (Лп); Добри (Сж) (Су); Јусу, Шемо (Џоговић, 1996: 353) (Го) (Љш) (Љш); Иван, Предраг; надимак су добили по Циганину Муси који је у селу за надницу прерађивао конопљу. Деда им је дао надимак (Јашовић, 2010: 156) (К) (Г); Негован (Ђирић, 1989: 483) (Из) (МР); Новица (Букумирић, 1988: 409) (Сж) (Врб); Владимир, Негован (Ђирић, 1989: 386) (Из) (Д); Драган; кад је био мали рекао је – *како јарац дере Мусу* уместо – *како Муса дере јарца* (Јашовић, 2010: 86) (ВР); Горан; надимак добио по штенету које се звало Муса (Јашовић, 2010: 28) (У); Муса, Миливоје; кад је био дечак побегао је из логора у Старом Бару код неког хоџе, који се звао Муса (СТИЈОВИЋ, 1982: 290) (МП) (Љџ); Марко; преко форме Мујо; такође профилакса (Џоговић, 1985: 498) (Д) (Рас); Јован; по Муси Кесеџији (Зв); Зџран (Букумирић, 1981: 382) (Прк) (Дц); Ибрахим; „воли да се умуси”, уозбиљи (Џоговић, 1985: 473) (Д); Горан (Букумирић, 1982: 330) (Прк) (К); Муса, Велибор (ИК) (Зу); Милорад (ИК) (Д) (Јашовић и др., 2023, стр. 232-233).

Рецензије *Речника* потписују Дијана Црњак (редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Бањој Луци), Драгана Радовановић (редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици) и Љубисав Ђирић (редовни професор у пензији Филозофског факултета Универзитета у Нишу), док је уредник *Речника* Станислав Станковић (ванредни професор

Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици).

На крају, мора се истаћи предан и истрајан посао којим се аутори *Речника* баве већ дуго година на простору Косова и Метохије. Голуб Јашовић безмало је свој радни век посветио бележењу и обради грађе са терена, али и анализи ономастике у делима писаца са Косова и Метохије, а у раду са студентима инсистира на прикупљању грађе са терена и истиче њен непроцењив значај, будући да ће та грађа остати као сведочење језичких прилика са ових простора. Млађи аутори *Речника* Милица Дејановић и Душан Стефановић јесу језички прегаоци, који већ на почетку каријере могу да се похвале својим немалим доприносом у бављењу говорима и ономастиком на простору Косова и Метохије, а међу резултатима њиховог досадашњег рада можда и најзначајније место заузима *Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије*, који ће свим љубитељима језика пружити исцрпне, корисне и, надам се, занимљиве податке о личним надимцима са простора Косова и Метохије.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).